

کد رهگیری ثبت پروپوزال

کد رهگیری ثبت پایان نامه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کلیه امتیازهای این پایان‌نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانسها و یا سخنرانی‌ها، باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا استاد راهنمای پایان‌نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت. درج آدرس-های ذیل در کلیه مقالات خارجی و داخلی مستخرج از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانسها و یا سخنرانی‌ها الزامی می‌باشد.

....., Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

مقالات خارجی

..... گروه .....، دانشکده .....، دانشگاه بوعلی سینا، همدان.

مقالات داخلی

دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی
گروه آموزشی علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم اجتماعی_ پژوهش علوم اجتماعی

عنوان:

بررسی عوامل مؤثر بر شکاف بین رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در شهر کوهدشت

استاد راهنما:

دکتر حاتم حسینی

استاد مشاور:

دکتر سلیمان پاکسرشت

نگارش:

مریم گراوند

۱۳۹۲ مهر ۶

مشکر و قدردانی

سپاس از سه وجود مقدس:

آمان که ناتوان شد تا ما به توانایی برسیم...

موباشان سپید شد تا ما رو سفید شویم...

وعاشقانه سوختند که روشکر را همان باشند...

پدرانمان، مادرانمان و استادانمان.

در ابتدا از جناب آقای دکتر حاتم حسینی استاد راهنمای ارجمندم که حضور در محضرشان فرصتی بود برای آموختن درس زندگی و اخلاق، به پاس دلسوزی،

تلاش و کوششان در انجام این پژوهش، صمیمانه قدردانی می‌نمایم.

از جناب آقای دکتر سلیمان پاکسرشت استاد مشاور بزرگوارم به پاس راهنمایی‌هایشان در انجام این پژوهش، سپاسگزارم.

از جناب آقای بلال بگی که همواره مرا از نظرات و پیشنهادات خود بهر مندا ساختند، کمال تشکر را دارم.

از بهکلاسیان و دوستان عزیزم جناب آقایان علی آژده، محمد تقی احتیاری، حسین خوشاموند، علیرضا طاهری نیاد و لودی بخشی و خانم بااسماء پیله، محبوبه

رومین تن، راحله بصری، الهام ترکاشوند و مینو عزیز می‌مشکر و قدردانی می‌کنم.

از خانواده‌های عزیزم به پاس عاطفه سرشار و گرمای امیدبخش وجودشان ممنون و سپاسگزارم.

تقدیم بہ

تمامی کسانی کہ زندگی خود را وقف آزادی و آرامش دیگران می کنند

و تقدیم بہ

تو...

دانشگاه بوعلی سینا
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان: بررسی عوامل مؤثر بر شکاف بین رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در شهر کوهدشت		
نام نویسنده: مریم گراوند		
نام استاد راهنما: دکتر حاتم حسینی		
نام استادمشاور: دکتر سلیمان پاکسرشت		
دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی	گروه آموزشی: علوم اجتماعی	
رشته تحصیلی: علوم اجتماعی	گرایش تحصیلی: پژوهش علوم اجتماعی	مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد
تاریخ تصویب پروپوزال: ۱۳۹۲/۰۹/۲۵	تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۷/۶	تعداد صفحات: ۴۰

چکیده:

تغییرات صورت گرفته در حوزه‌ی ازدواج و خانواده، همانند بسیاری دیگر از جنبه‌های زندگی اجتماعی انسان، یکی از واقعیتهای انکارناپذیر زندگی در دنیای مدرن است. نوسازی و توسعه‌ی اقتصادی - اجتماعی از نیروهای اصلی نهفته در پس این تغییرات است. با این وجود، با توجه به ماهیت متفاوت اجتماعات انسانی نمی‌توان انتظار داشت که تغییرات در همه‌ی جوامع به طرز یکسانی ظاهر شده باشد. بی‌تردید، در اجتماعات چند قومی و چند فرهنگی مانند ایران، تأثیر نیروهای نوسازی و عوامل تغییر بطور ناهمزمان و در طول زمان خواهد بود. بنابراین، انتظار نمی‌رود که افراد در بسترهای مختلف قومی - فرهنگی به میزان یکسانی تحت تأثیر نیروهای نوسازی و عوامل اقتصادی - اجتماعی تغییر در ارزش‌ها و هنجارهای مرتبط با ازدواج و تشکیل خانواده قرار بگیرند. هدف از این تحقیق بررسی شکاف در رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در خصوص ازدواج خویشاوندی، شیوه‌ی همسرگزینی و سن مناسب ازدواج برای دختران، در بستر اقتصادی - اجتماعی و قومی - فرهنگی شهر کوهدشت است. در این راستا، با تدارک یک چارچوب نظری، استدلال نمودیم که تأثیر نیروهای نوسازی در بسترهای گوناگون قومی - فرهنگی یکسان ظاهر نمی‌شود. این تحقیق به بررسی تغییرات ایجاد شده در رفتارهای ازدواجی زنان و عوامل و تعیین‌کننده‌های شکاف بین رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در شهر کوهدشت می‌پردازد. روش تحقیق پیمایش است. جمعیت آماری کلّیه‌ی خانوارهای معمولی ساکن در شهر کوهدشت و واحد تحلیل یک زن ۴۹-۱۵ ساله‌ی حداقل یک بار ازدواج کرده‌ای است. حجم نمونه برابر با ۳۹۵ خانوار است. روش نمونه‌گیری، ترکیبی از روش‌های خوشه‌ای چند مرحله‌ای، تصادفی و تصادفی سیستماتیک است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های مختلف آماری مانند تحلیل همبستگی، تحلیل طبقه‌بندی چندگانه (MCA)، رگرسیون لجستیک، تحلیل مسیر و ... که متناسب با سطح سنجش متغیرها و اهداف و پرسش‌های تحقیق بکار گرفته می‌شوند، انجام و فرضیه‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که تجربه‌ی زنان در هر سه بُعد شکاف در رفتار و نگرش‌های ازدواجی متفاوت از نگرش آن‌هاست. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که احتمال شکاف در ازدواج خویشاوندی زمانی بیشتر می‌شود که افراد از پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالاتری برخوردار باشند، در سنین بالا و یا پایین ازدواج کنند و نگرش فرامادی بیشتری به ازدواج داشته باشند. در مورد شیوه‌ی همسرگزینی باید گفت، زنانی که پایگاه اقتصادی - اجتماعی بالاتری دارند، در سنین بالا ازدواج کرده‌اند، پایبندی بیشتری به ارزش‌های خانواده‌ی بزرگ دارند و از استقلال بیشتری برخوردارند، احتمال شکاف در رفتار و نگرش آن‌ها نسبت به شیوه‌ی همسرگزینی افزایش می‌یابد. بر پایه‌ی این بررسی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی زنان، سن هنگام اولین ازدواج، نگرش فرامادی به ازدواج و استقلال زنان بیشترین تأثیر را در میزان شکاف بین رفتار و نگرش زنان نسبت به سن مناسب ازدواج دارند. نتایج بیانگر این واقعیت است که ترکیبی از مشخصه‌های اقتصادی - اجتماعی، جمعیتی و عوامل و زمینه‌های قومی - فرهنگی تبیین بهتری از شکاف در رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان ارائه می‌دهند.

واژه‌های کلیدی: خانواده، نوسازی، سن ازدواج، ازدواج خویشاوندی، شیوه‌ی همسرگزینی، کوهدشت.

فهرست مطالب

فصل اوّل: کلیات تحقیق

- ۱-۱) طرح مسأله ۱
- ۲-۱) ضرورت و اهمیّت تحقیق ۱
- ۳-۱) اهداف و سؤالات تحقیق ۲
- ۱-۳-۱) اهداف تحقیق ۲
- ۲-۳-۱) سؤالات تحقیق: ۲
- سؤالات فرعی: ۲

فصل دوم: چارچوب نظری

- مقدمه ۳۳
- ۱-۲) مبانی نظری ۳۴
- ۱-۱-۲) تبیین‌های ساختاری ۳۴

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- مقدمه ۵۶
- ۱-۳) روش انجام تحقیق ۵۷

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

۵۹ ..... (۱-۴) مقدمه

۵۹ ..... (۲-۴) توصیف سیمای جامعه

۵۹ ..... (۱-۲-۴) مشخصات جمعیتی جامعه‌ی مورد بررسی

فصل پنجم: نتیجه گیری

۹۷ ..... مقدمه

۹۷ ..... خلاصه، بحث و نتیجه گیری

۹۸ ..... (۲-۵) پیشنهادهای تحقیق

۱۰۷ ..... منابع

فهرست جداول

جدول ۱-۳) تعداد بلوک‌ها و خانوهای انتخابی در هر ناحیه متناسب با حجم ناحیه... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۲-۳) گویه‌های مربوط به نگرش فرامادی به ازدواج و مقدار آلفای آن..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

فهرست اشکال و نمودارها

شکل ۱-۲) رویکردهای نظری و تبیین‌های مطرح در زمینه‌ی تغییرات ازدواج و خانواده..... ۳۴

شکل ۲-۴) نمودار علی عوامل مؤثر بر میزان شکاف در رفتار و نگرش زنان نسبت به سن مناسب ازدواج..... **Error!**

Bookmark not defined.

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱) طرح مسأله

ارزش‌ها و نگرش‌ها را می‌توان در زمره‌ی مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده‌ی جهت‌های رفتاری اعضای جامعه و نیز زیربنای نظم اجتماعی دانست؛ تا زمانی که ارزش‌ها و نگرش‌های یک جامعه تغییر نکند، در آن جامعه تغییری مشاهده نخواهد شد. ارزش‌های اجتماعی دیرپا و ماندگارند و ناگهانی تغییر نمی‌یابند. همان‌گونه که استقرار نگرش‌ها دیرزمانی طول می‌کشد، تغییر آن‌ها و جایگزینی ارزش‌های جدید نیز به همین سیاق بوده و به مرور زمان و به تدریج صورت می‌گیرد. تحولات نگرشی به گونه‌ای رخ می‌دهند که تا مدت‌ها تغییر و تحولات در لایه‌های زیرین اجتماعی و به طور پنهانی صورت می‌گیرند و یک اتفاق یا حادثه‌های اجتماعی یا سیاسی، آنچه را که در لایه‌های زیرین در حال وقوع است، به لایه‌های رویی جامعه کشانده و در معرض دید همگان قرار می‌دهد.

۲-۱) ضرورت و اهمیت تحقیق

دگرگونی‌های ارزشی خانواده‌ها و نسل‌ها، یکی از عناصر کلیدی نظام فرهنگی جامعه به شمار می‌رود که شناخت آن‌ها نقش بسزایی در شناسایی تحولات فرهنگی دارد. مطالعه‌ی تحوّل و تغییر ارزشی، روشی برای شناخت تحولات اجتماعی عمده است. علاوه بر این، نهاد خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی وسیله‌ای است برای پیوند اجتماعی و هم‌چون سایر نهادهای اجتماعی، ترتیبات اساسی زندگی را که انسان‌ها در کنش متقابل با یکدیگر پیدا می‌کنند و از طریق آن‌ها زندگی در طول نسل‌ها تداوم می‌یابد فراهم می‌کند.

۳-۱) اهداف و سؤالات تحقیق

۱-۳-۱) اهداف تحقیق

هدف اصلی این تحقیق بررسی رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان و عوامل و تعیین‌کننده‌های آن است. قصد بر این است ضمن بررسی رفتار ازدواجی زنان، شکاف احتمالی به وجود آمده در رفتار و نگرش‌های ازدواجی آن‌ها را از طریق مقایسه‌ی رفتارهای ازدواجی و نگرش‌های فرد در مورد آن‌ها، در بستر اجتماعی شهر کوهدشت بررسی، عملیاتی و تعیین‌کننده‌های آن را شناسایی کنیم. علاوه بر این، پژوهش حاضر اهداف فرعی دیگری را نیز به شرح زیر دنبال می‌کند:

۱) بررسی نحوه‌ی انتخاب همسر در میان زنان و الگوهای انتخاب همسر در آینده.

۲-۳-۱) سؤالات تحقیق:

سؤال اصلی این تحقیق این است: الگوهای ازدواج در شهر کوهدشت چگونه است؟ آیا بین رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در ابعاد مختلف شکاف بوجود آمده است؟ مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شکاف بین رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در ابعاد مختلف کدام‌اند؟

سؤالات فرعی:

۱. میزان تفاوت در رفتار و نگرش زنان در مورد سن ازدواج چقدر است؟
۲. تجربه‌ی زنان در مورد ازدواج خویشاوندی چگونه است؟ آیا نگرش زنان متفاوت از تجربه‌ی آن‌ها در خصوص ازدواج خویشاوندی است؟
۳. نحوه‌ی انتخاب همسر در میان زنان چگونه بوده است؟ آیا نگرش آن‌ها نسبت به انتخاب همسر متفاوت از تجربه‌ی آنان است؟

فصل دوم: چارچوب نظری

مقدمه

در عصر تحولات پرشتاب اجتماعی و تغییرات سریع فرهنگی، تفاوت‌های نگرشی شکل گرفته باعث می‌شود فلسفه و شیوه‌ی درک زندگی و به تبع آن سبک زندگی فرد، تغییر بیابد. مسائل و تغییرات نگرشی در حوزه‌های ازدواج و خانواده یکی از محورهای این تغییرات و مورد بحث جمعیت‌شناسان و جامعه‌شناسان در سال‌های اخیر بوده است.

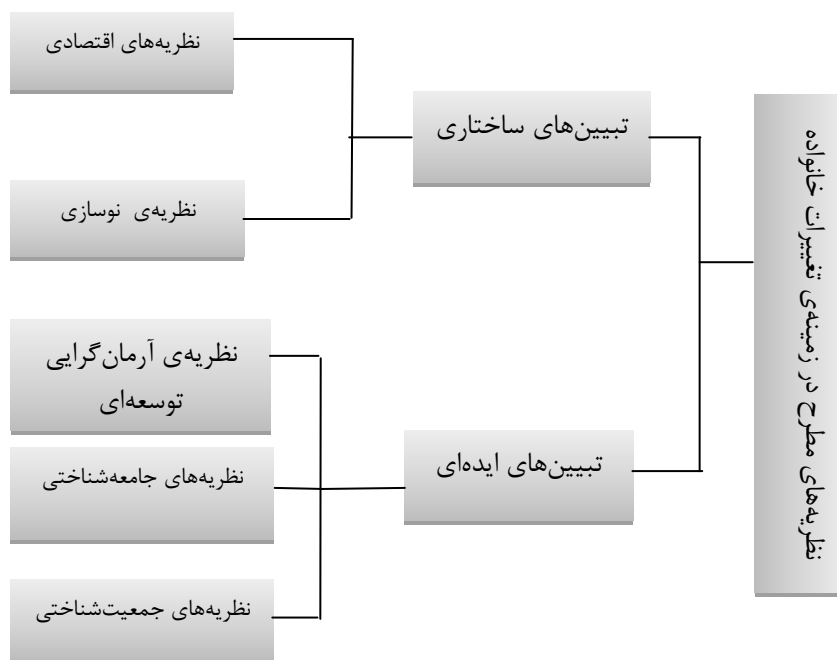
در این بررسی می‌خواهیم بدانیم که رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در بستر اجتماعی و فرهنگی شهر کوهدشت چگونه است؟ آیا تفاوت (تفاوت‌هایی) در رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان به وجود آمده است؟ اگر بله، عوامل و تعیین‌کننده‌های شکاف بین رفتار و نگرش‌های ازدواجی زنان در شهر کوهدشت کدام‌اند؟ مکانیسم تأثیرگذاری این عوامل چگونه است؟ نقش عوامل فرهنگی در ایجاد این شکاف چگونه است؟

در پاسخ به این پرسش‌ها، نظریه‌هایی در مقیاس کلان ارائه شده است که در این فصل به آن‌ها پرداخته خواهد شد. در نهایت، با توجه به زمینه‌های نظری و تجربی موجود، مدل نظری و عملیاتی تحقیق ارائه خواهد شد.

۲-۱) مبانی نظری

عبّاسی شوازی و همکاران (۱۳۸۸) رویکردها و تبیین‌های مطرح در زمینه‌ی تغییرات ازدواج و خانواده را به دو گروه کلی تقسیم کرده‌اند: ۱) تبیین‌های ساختاری^۱ که تأکید بیش‌تری بر نقش تغییرات ساختاری جامعه در تبیین تغییرات خانواده دارند. ۲) تبیین‌های ایده‌ای^۲ که بیش‌تر بر نقش عوامل فرهنگی و تغییر ایده‌ها در تبیین تغییرات خانواده تأکید دارند. شکل ۲-۱ این تقسیم‌بندی را نشان می‌دهد.

شکل ۲-۱) رویکردهای نظری و تبیین‌های مطرح در زمینه‌ی تغییرات ازدواج و خانواده

۲-۱-۱) تبیین‌های ساختاری

همان‌طور که در شکل ۲-۱ نیز نشان داده شد، نظریه‌های مبتنی بر تبیین ساختاری به دو دسته‌ی عمده تقسیم می‌شوند: نظریه‌های اقتصادی و نظریه‌ی نوسازی. در ادامه، تلاش خواهد شد تا هر یک از این نظریه‌ها و دیدگاه صاحب‌نظران آن‌ها را به اختصار معرفی کنیم.

^۱.Structural Explanation

^۲.Ideational Explanation

۲-۱-۱-۱) نظریه‌های اقتصادی

نظریه‌های اقتصادی، که از آن‌ها با عنوان نظریه‌های انتخاب عقلانی^۱ نیز نام می‌برند، سعی دارند با تکیه بر مدل‌های اقتصاد خرد کاربردی به تبیین دلایل رفتار ازدواجی بپردازند (فریدمن^۲ و همکاران ۱۹۹۴). این گروه از صاحب‌نظران، دگرگونی در رفتار خانواده را به کمک عوامل اقتصادی و نهادی تبیین کرده و در وهله‌ی نخست بر تغییراتی تأکید می‌نمایند که در بازار کار رخ داده است. این نظریه‌ها بر این فرض استوارند که رفتار انسانی هدف‌محور بوده و افراد آن نوع استراتژی‌های رفتاری را بروز می‌دهند که آن‌ها را به سمت نیل به این هدف هدایت می‌کنند. نظریه‌های انتخاب عقلانی بیش‌تر به تحلیل وابستگی بین تحصیلات و تشکیل خانواده می‌پردازند. این نظریه‌ها پایه‌ی خود را بیش‌تر بر این ایده می‌گذارند که منبع نهادی یک جامعه، به ویژه در سطح کلان ساختاری، بر رفتار تأثیر می‌گذارد؛ زیرا این منبع محرک‌هایی را برای برانگیختن رفتار تعریف می‌کند (کلمن^۳ و فارارو^۴ ۲۰۰۳: ۶). در چارچوب انتخاب عقلانی، بافت و شرایط تعیین می‌کند که فرد تا چه اندازه در تعیین اولویت‌هایش و به همین سیاق تخصیص زمان و انرژی مخیر است. به عبارتی، این بافت و شرایط، گزینه‌هایی را تعریف می‌کند که فرد می‌تواند از بین آن‌ها دست به گزینش بزند (ویلکنز^۵ ۱۹۸۹).

---

^۱ Rational choice theory

^۲ Friedman

^۳ Coleman

^۴ Fararo

^۵ Willekens

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

مقدمه

روش تحقیق یکی از اساسی‌ترین مقوله‌هایی است که در هر پژوهش مورد توجه است و به معنای استفاده از راه و روش و حتی ابزاری است تا محقق را هر چه زودتر به جواب برساند. روش تحقیق، منطق تحقیق دانسته شده است؛ یعنی هم‌چنان که منطق قوانینی را برای درست فکر کردن به دست می‌دهد، روش تحقیق نیز قواعدی را برای درست تحقیق کردن عرضه می‌کند و به این ترتیب، چنانچه متناسب با شناخت واقعیت تعیین شود فرد را زودتر به سر منزل مقصود می‌رساند.

در این فصل ابتدا، روش تحقیق و جمعیت آماری، روش تعیین حجم نمونه، روش نمونه‌گیری و روش گردآوری داده‌ها توضیح داده خواهد شد. در نهایت، ضمن تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای مورد بررسی، اعتبار و روایی پرسش‌نامه‌ی تحقیق بررسی خواهد شد.

۳-۱) روش انجام تحقیق

روش تحقیق پیمایش^۱ است. داده‌ها با استفاده از ابزار پرسشنامه‌ی ساخت‌یافته^۲ گردآوری می‌شود. در واقع، داده‌های مورد نیاز به وسیله‌ی پرسشنامه و مصاحبه با تمام خانوارهای نمونه و یک زن حداقل یک بار ازدواج کرده‌ی ۴۹-۱۵ ساله‌ی ساکن در خانوار گردآوری می‌شود.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS پردازش و تجزیه و تحلیل خواهد شد. یافته‌ها در دو سطح توصیف و تحلیل ارائه خواهد شد. در سطح توصیف، به تحلیل یک متغیره (میان، میانگین، توزیع درصدی) پرداخته و در سطح تبیین، از تحلیل دو متغیره مانند تحلیل واریانس، جداول تقاطعی و آماره‌های مقتضی و چند متغیره مانند رگرسیون لجستیک^۳ و تحلیل طبقه‌بندی چندگانه^۴ استفاده می‌شود.

---

^۱.Survey

^۲.Structuredquestionnaire

^۳.Logistic Regression

^۴.MultipleClassificationAnalysis

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق